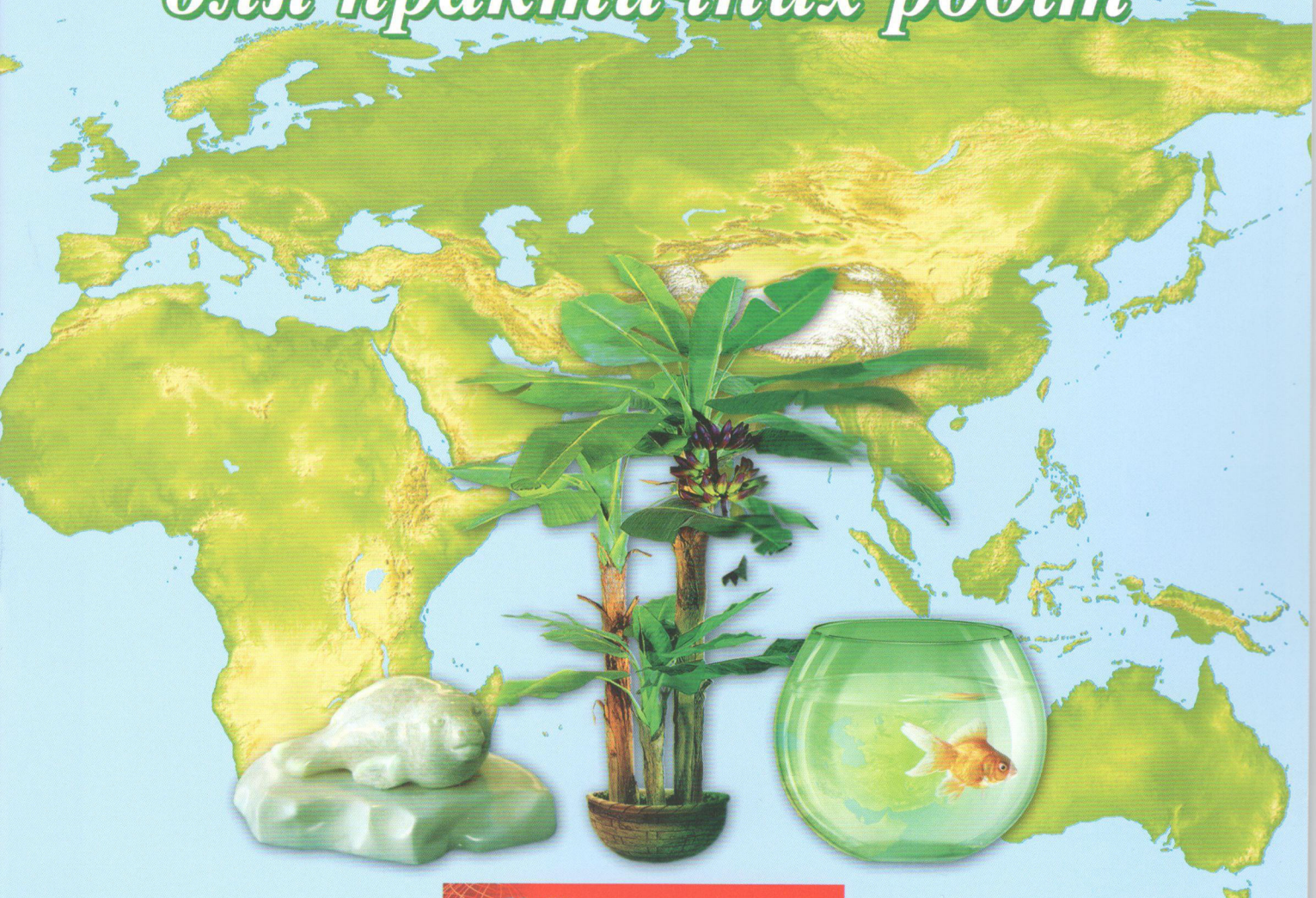




**7**  
Клас

# ГЕОГРАФІЯ

**ЗОШИТ**  
*для практичних робіт*



О.М. Топузов, Т.Г. Назаренко, О.Ф. Надтока

# Г Е О Г Р А Ф І Я

7 клас

*Зошит для практичних робіт*

---

---

---

---

Київ  
ДНВП «Картографія»  
2018

Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах  
комісією з географії науково-методичної ради з питань освіти  
Міністерства освіти і науки України  
(лист ІМЗО №2.1/12-Г-90 від 30.11.2015)

*Рецензенти:* Л.М. Булава, В.П. Міханова

Г 35

Географія. Зошит для практичних робіт. 7 клас: [навч. посіб.] /  
О.М. Топузов, Т.Г. Назаренко, О.Ф. Надтока та ін. – К.: ДНВП «Картографія»,  
2018. – 40 с.

ISBN 978-966-946-021-9

© О.М. Топузов, Т.Г. Назаренко,  
О.Ф. Надтока, Л.П. Вішнікіна,  
А.А. Шуканова, В.М. Самойленко, 2011, 2015  
© ДНВП «Картографія», 2011, 2013-2018

## Юний друже!

Прочитавши підручник, ти скажеш: «Я знаю!», а виконавши практичну роботу: «Я вмію і можу!». Під час виконання практичних робіт ти спробуєш себе в ролі географа-дослідника, який, використовуючи методи географічної науки, пізнає природу материків і океанів, визначає її вплив на розміщення і господарську діяльність людей. Твоїй увазі пропонуються чіткі інструкції до виконання практичних робіт.

Як спортсмен перед кожним змаганням розминає м'язи, так і ти спочатку *пригадай* раніше вивчений матеріал, потім *поміркуй*, як його можна використати в цій практичній роботі і лише після цього починай безпосередньо *виконувати завдання*. Пам'ятай, що одним із найцінніших твоїх надбань є вміння сформулювати **висновки** наприкінці практичної роботи. Для того, щоб вони були логічними і обґрунтованими, тобі пропонується зразок, в якому потрібно *заповнити пропущені і закреслити зайві слова*. Бажано, щоб ти виявляв творчість і доповнював відповіді власними твердженнями, що відображають мету роботи.

**Бажаємо успіхів у вивченні географії  
та нових досягнень у пізнанні  
оточуючого світу.**

## ПРАКТИЧНА РОБОТА №1

### АНАЛІЗ ТЕКТОНІЧНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ КАРТ СВІТУ: ВИЯВЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ТЕКТОНІЧНОЮ БУДОВОЮ І ФОРМАМИ РЕЛЬЄФУ

**Мета:** зіставляючи тектонічну та фізичну карти, навчитися визначати закономірні взаємозв'язки між тектонічними структурами та основними формами рельєфу.

**Обладнання:** «Тектонічна карта світу», «Фізична карта світу», атлас та навчальний електронний посібник «Географія материків і океанів», олівці.

#### Хід роботи

*Пригадаймо:* 1. Що таке рельєф? 2. Назви планетарні та основні форми рельєфу. 3. Завдяки яким чинникам утворилися всі нерівності на поверхні Землі? 3. Яка причина тектонічних рухів? 4. Про що можна дізнатися з тектонічної карти? Чи можна її назвати картою будови земної кори?

*Завдання 1. Порівняй фізичну і тектонічну карти світу та заповни таблицю:*

<i>Форма рельєфу</i>	<i>Будова земної кори</i>	
	<i>Літосферна плита (або межі сходження чи розходження)</i>	<i>Тектонічна структура</i>
<b>Приклад</b>		
Східноєвропейська рівнина	Євразійська	Східноєвропейська платформа (давня докембрійська)
Кордильєри (гори)	Межі сходження Північноамериканської і Тихоокеанської плит	Області середньої (мезозойської) і нової (альпійської) складчастості
<b>I варіант</b>		
Карпати (гори)		
Амазонська низовина		
Аравійсько-Індійський хребет		
Маріанський жолоб		

## II варіант

Рівнини Австралії		
Анди (гори)		
Зондський жолоб		
Вулкан Гекла (острів Ісландія)		

*Завдання 2. На контурну карту нанеси межі розходження літосферних плит та познач напрям і швидкість їхнього руху (см/рік). Підпиши назву великої форми рельєфу своєї місцевості та тектонічної структури, на якій вона утворилася.*

**Висновок** (*заповни пропущені і закресли зайві слова*).

В океані межі літосферних \_\_\_\_\_ співпадають із \_\_\_\_\_ хребтами. Це зони зіткнення / розходження літосферних \_\_\_\_\_.

При зіткненні / розходженні океанічної і материкової плити, вздовж окраїн материків часто утворюються глибоководні \_\_\_\_\_.

Наприклад: \_\_\_\_\_.

На суші давнім / молодим ділянкам літосферних плит – областям складчастості / платформам відповідають рівнини.

Наприклад: \_\_\_\_\_.

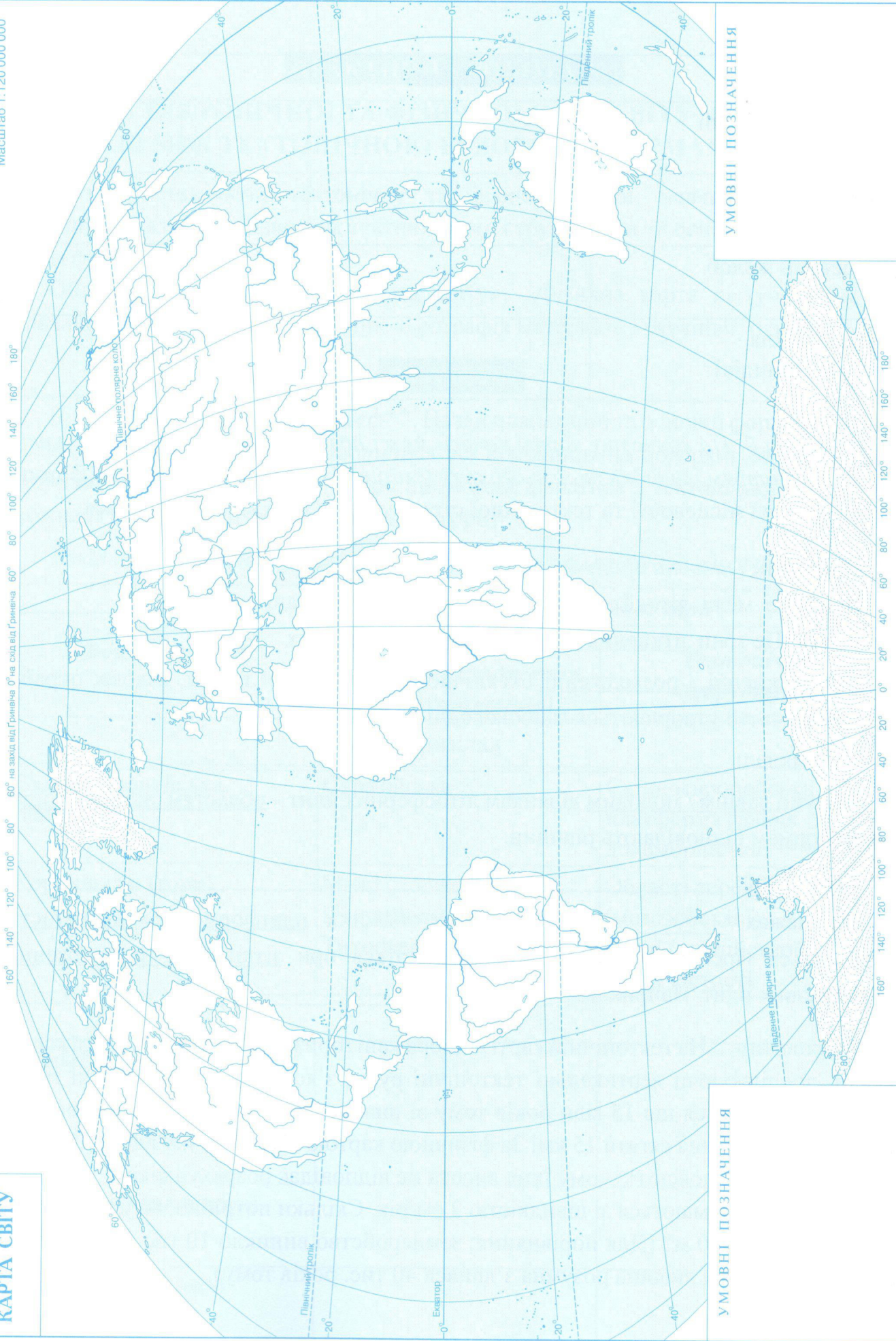
На межах \_\_\_\_\_, в областях платформ / складчастості знаходяться гірські області. Вони утворюються при зіткненні / розходженні материкових плит. Наприклад: \_\_\_\_\_.

**Цікаво, що...** На тектонічній карті відображені горизонтальні рухи земної кори. Вчені, досліджуючи вертикальні тектонічні рухи, з'ясували, що Кавказькі гори почали підніматися ще 15 млн років тому зі швидкістю 1 мм/рік. Отже сьогодні їхня висота повинна сягати 15 км! За фізичною картою з'ясуйте, яку висоту мають Кавказькі гори і поясніть, чому їхня висота не відповідає розрахунковій?

Карпати піднімаються зі швидкістю 2 см/рік. Скільки потрібно часу, щоб гори піднялися на 2000 м? (Для порівняння: землеробство виникло 10 тис. років тому, а біологічний вид людина розумна з'явився 40 тис. років тому).

# КАРТА СВІТУ

Масштаб 1:120 000 000



УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

## ДОСЛІДЖЕННЯ

### ВЗАЄМОДІЯ СВІТОВОГО ОКЕАНУ, АТМОСФЕРИ ТА СУХОДОЛУ, ЇЇ НАСЛІДКИ

Використовуючи інформацію з рис. 1 та інших джерел, побудуй ланцюжки причинно-наслідкових зв'язків взаємодії Світового океану, атмосфери та суходолу. Результати дослідження представ у вигляді схеми (рис. 2), в якій ти можеш змінювати порядок розташування блоків, напрямки стрілочок. Побудуй якомога більшу кількість таких ланцюжків.

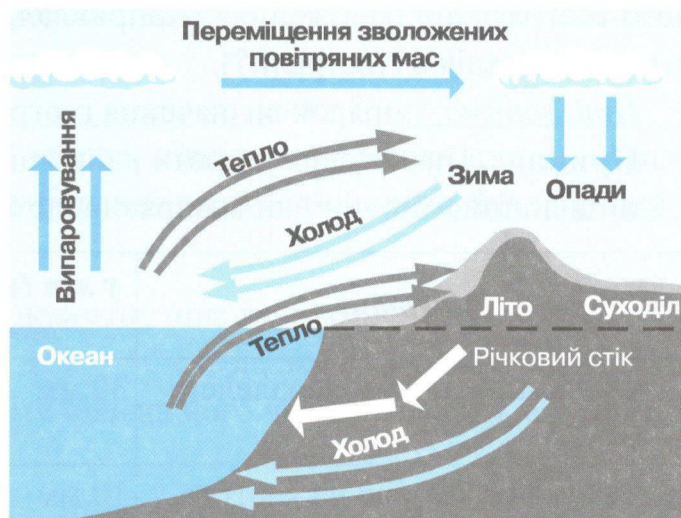


Рис. 1 Обмін теплом і вологою між океаном і суходолом



Рис. 2 Взаємодія Світового океану, атмосфери та суходолу

## ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2

### ВИЗНАЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ КООРДИНАТ КРАЙНІХ ТОЧОК АФРИКИ ТА ПРОТЯЖНОСТІ МАТЕРИКА З ПІВНОЧІ НА ПІВДЕНЬ ТА ІЗ ЗАХОДУ НА СХІД

**Мета:** пригадати послідовність визначення географічних координат об'єктів, перевірити вміння обчислювати відстані за градусною сіткою.

**Обладнання:** «Фізична карта півкуля», «Фізична карта Африки», атлас, контурна карта, циркуль, лінійка.



## Хід роботи

*Поміркуємо:* 1. Що, крім «адреси території», дає нам визначення географічного положення? 2. Чи можна передбачити природні умови материка, знаючи тільки його географічне положення? (Наприклад, температуру повітря в Антарктиді та кількість опадів в Австралії?).

*Пригадаймо:* порядок визначення географічних координат.

**Приклад.** Визначення широти найпівнічнішої точки м. Рас-Енгела:

а) за допомогою лінійки виміряти відстані на карті:

<i>Відстані</i>	<i>у мм (вимірюємо лінійкою)</i>	<i>у градусах (визначаємо за градусною сіткою)</i>
відстань між лініями паралелей	30 мм	10° (між паралелями 30° і 40°)
відстань між точкою на карті та найближчою лінією паралелей	10 мм	X° (потрібно визначити)

б) скласти пропорцію:  $30\text{мм} / 10^\circ = 10\text{мм} / X^\circ$ , звідси  $X^\circ = 10 \cdot 10/30 \approx 3^\circ$ ;

в) додати (або відняти) знайдений X° до широти проведеної на карті паралелі:  
 $40^\circ - 3^\circ = 37^\circ$  пн. ш.

*Завдання 1.* За фізичною картою Африки визнач крайні точки материка та їхні координати. Отримані дані запиши в таблицю і познач на контурній карті.

<i>Сторони горизонту</i>	<i>Крайня точка</i>	<i>Географічні координати</i>	
		<i>Широта</i>	<i>Довгота</i>
Північ			
Південь			
Захід			
Схід			

*Завдання 2.* За градусною сіткою визнач протяжність материка з півночі на південь вздовж меридіана 20° сх. д.

а) протяжність у градусах: \_\_\_\_\_;

б) протяжність у кілометрах: \_\_\_\_\_.

*Завдання 3.* Порівняй протяжність Африки із заходу на схід уздовж екватора і уздовж північного тропіка (1° дуги паралелі на широті пн. тропіка 102,5 км).

а) протяжність уздовж екватора: \_\_\_\_\_;

б) протяжність уздовж північного тропіка: \_\_\_\_\_.

**Висновки** (*заповни пропущені і закресли зайві слова*).

I. Широтне / довготне положення.

Африка розташована між \_\_\_° пн. ш. і \_\_\_° пд. ш., тобто екватор перетинає її майже \_\_\_\_\_, відповідно природні умови південної і північної частини будуть відмінні / подібні.

Материк розташований в \_\_\_\_\_ та \_\_\_\_\_ широтах, проте протяжність материка вздовж північного тропіка в \_\_\_\_\_ рази більша, ніж вздовж екватора, тому на більшій частині материка буде теплий / жаркий і сухий / вологий клімат.

II. Широтне / довготне положення.

Африка розташована між \_\_\_° зх. д. і \_\_\_° сх. д., тобто нульовий меридіан перетинає материк на сході / заході, тому більша його частина лежить в Східній / Західній півкулі.

**Творче завдання.** Як би змінилась природа Африки, якщо припустити, що внаслідок тектонічних рухів материк розвернуло на 90° (тобто широтне положення помінялося місцями з довготним положенням)?

### ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3

#### ПОЗНАЧЕННЯ НА КОНТУРНІЙ КАРТІ ОСНОВНИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ АФРИКИ

**Мета:** навчитися позначати на контурній карті розташування географічних об'єктів Африки та запам'ятати їхнє місцезнаходження.

**Обладнання:** «Фізична карта Африки», «Політична карта Африки», «Африка. Інтерактивна карта», атлас, контурна карта, олівці.

#### Хід роботи

*Завдання 1. Під час вивчення материка познач на контурній карті та запам'ятай розташування географічних об'єктів, зазначених на стор. 11.*

Написи роби за паралелями або вздовж простягання об'єкта друкованими літерами простим олівцем. Гори позначай коричневим кольором, вказуючи лініями пасма, які показують напрямок їхнього простягання.

**Цікаво, що...** Назви пустель на мовах африканців відображують особливості місцевості. Наприклад, Наміб означає «щит», Калахарі – «країна спраги», Сахара – «ас-сахра» – «рудувата», «червона». Поясніть ці особливості.

# АФРИКА ФІЗИЧНА КАРТА

на захід від Гринвіча    на схід від Гринвіча



Масштаб 1:40 000 000 (в 1 см 400 км)

<i>Тип об'єкта</i>	<i>Географічна номенклатура Африки</i>
миси	Рас-Енгела, Агульяс, Альмаді, Рас-Гафун
моря	Середземне, Червоне
затоки	Гвінейська, Аденська
протоки	Мозамбіцька, Гібралтарська
острів	Мадагаскар
півострів	Сомалі
гори	Атлас, Драконові, Капські
вулкан	Кіліманджаро
нагір'я	Ефіопське
плато	Східноафриканське
річки	Ніл, Конго, Нігер, Замбезі, Оранжева
озера	Вікторія, Танганьїка, Ньяса, Чад
водоспад	Вікторія
пустелі	Сахара, Наміб

*Завдання 2. За наведеними координатами і політичною картою визнач і запам'ятай назви столиць держав та познач їх на контурній карті.*

<i>Географічні координати</i>	<i>Місто – столиця</i>	<i>Назва держави</i>
30° пн. ш. 31° сх. д.		
9° пн. ш. 39° сх. д.		
9° пн. ш. 7°30' сх. д.		
26° пд. ш. 28° сх. д.		

## **ПРАКТИЧНА РОБОТА № 4**

### **ВИЗНАЧЕННЯ ТИПІВ КЛІМАТУ АФРИКИ ЗА КЛІМАТИЧНИМИ ДІАГРАМАМИ**

**Мета:** навчитися визначати типи клімату за кліматичними діаграмами.

**Обладнання:** «Кліматична карта Африки», карта «Кліматичні пояси та області світу», «Політична карта Африки», «Африка. Інтерактивна карта», атлас.

#### **Хід роботи**

**Пригадаймо:** 1. Які три основні показники характеризують клімат? 2. Як розраховують амплітуду температур? 3. Знайди правильну відповідність між типом клімату і річним режимом випадання опадів (з'єднай стрілкою):

<i>Тип клімату</i>	<i>Річний режим випадання опадів</i>
<i>а) екваторіальний</i>	- постійно посушливий
<i>б) субекваторіальний</i>	- чітко виражений сухий сезон із зимовим максимумом
<i>в) тропічний</i>	- опади в усі сезони із подвійним максимумом
<i>г) субтропічний середземноморський</i>	- чітко виражений сухий сезон із літнім максимумом

*Поміркуємо.* Розглянемо кліматичну діаграму міста Порт-Судана на рис. 3.

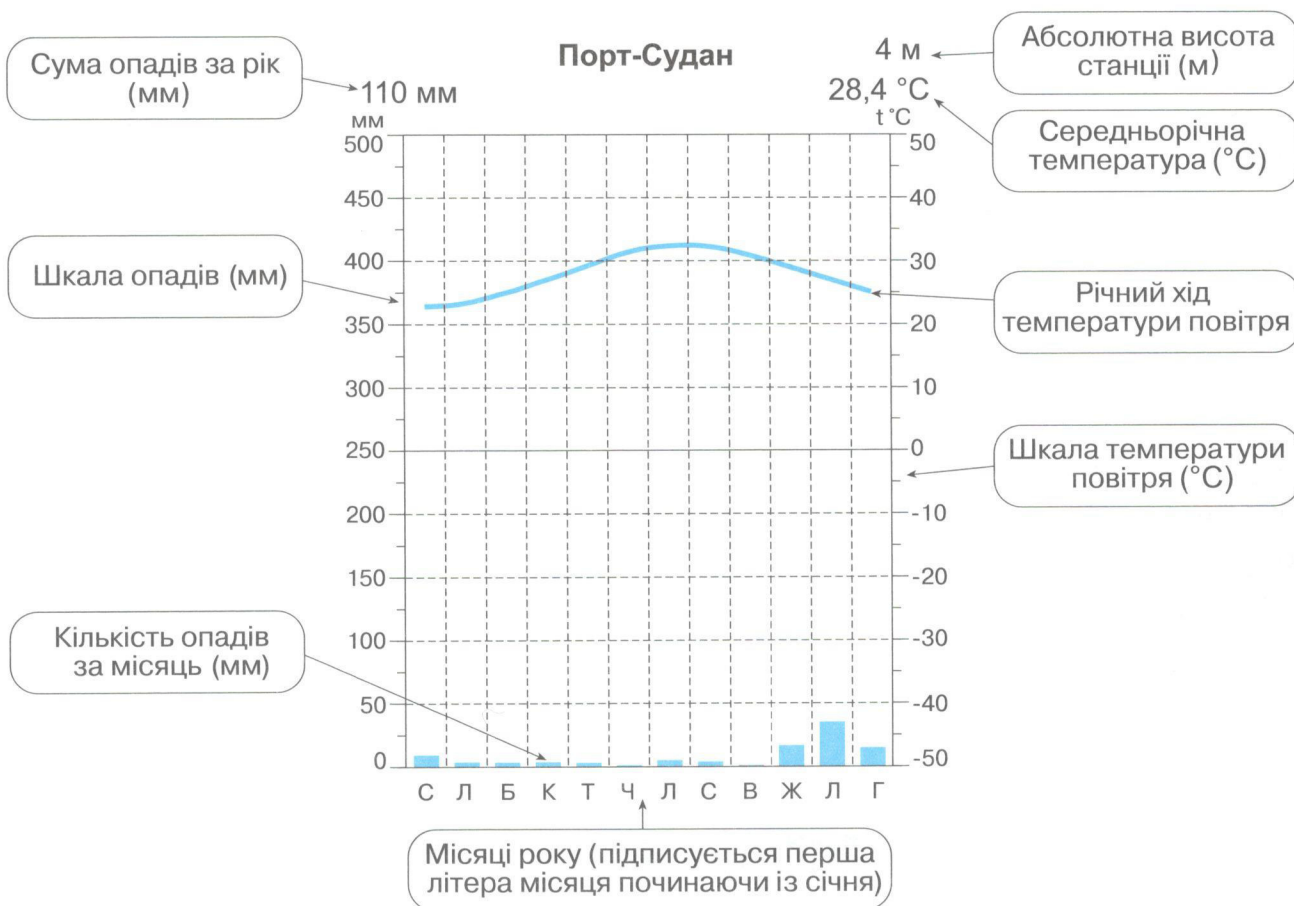


Рис. 3 Кліматична діаграма міста Порт-Судана (Судан)

1. В минулому навчальному році при вивченні теми «Атмосфера» ми будували графіки зміни температур і діаграму опадів. Чи можеш ти їх впізнати на кліматодіаграмі?

2. Який період часу охоплюють графіки кліматодіаграми?

3. Дотримуючись плану роботи з кліматичною діаграмою, спробуємо визначити тип клімату для міста Порт-Судана.

<b>План роботи з кліматичною діаграмою</b>	<b>Відповіді (за рис. 3)</b>
1. Визначити середні температури січня, липня, порахувати річну амплітуду температур.	<i>t січня – +23 °С, t липня – +33 °С, амплітуда: 33 – 23 = 10 °С</i>
2. Визначити річну кількість опадів та їхній режим.	<i>110 мм, постійно посушливий</i>
3. Зробити висновок про тип клімату.	<i>тропічний пустельний</i>

*Завдання 1. За наведеними на рис. 4-7 кліматичними діаграмами склади характеристику клімату та визнач його тип.*

<b>Пункт спостережень</b>		<b>Рис. 4</b>	<b>Рис. 5</b>	<b>Рис. 6</b>	<b>Рис. 7</b>
Середня t, °С	липня				
	січня				
Амплітуда t, °С					
Річна кількість опадів, мм					
Режим випадання опадів					
Тип повітряних мас	влітку				
	взимку				
Тип клімату					

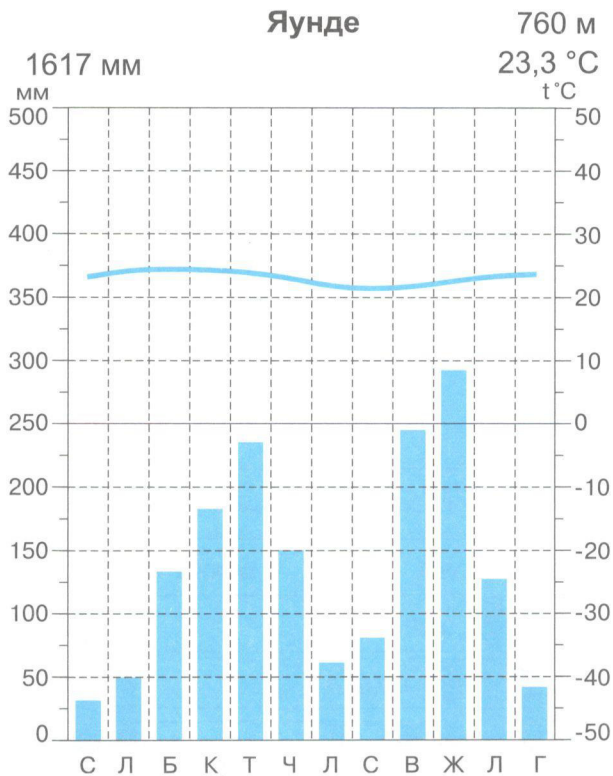


Рис. 4 Місто Яунде (Камерун)

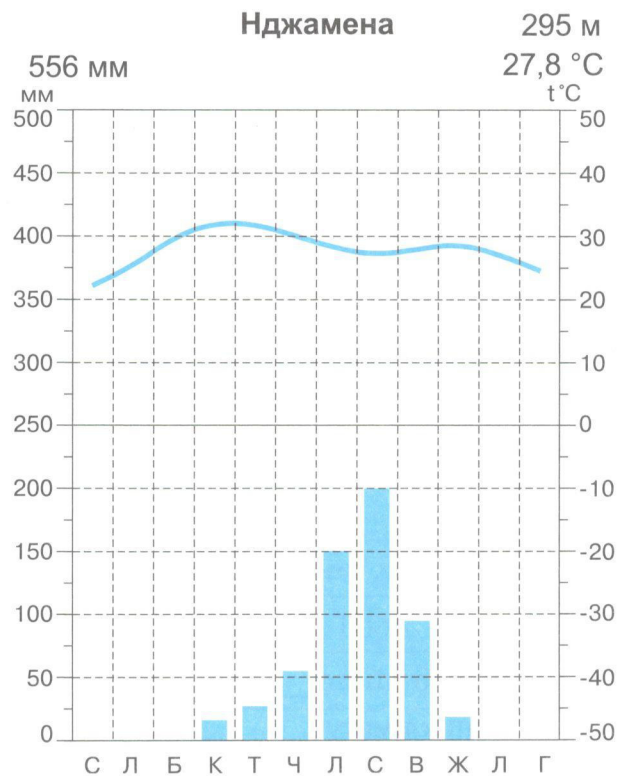


Рис. 5 Місто Нджамена (Чад)

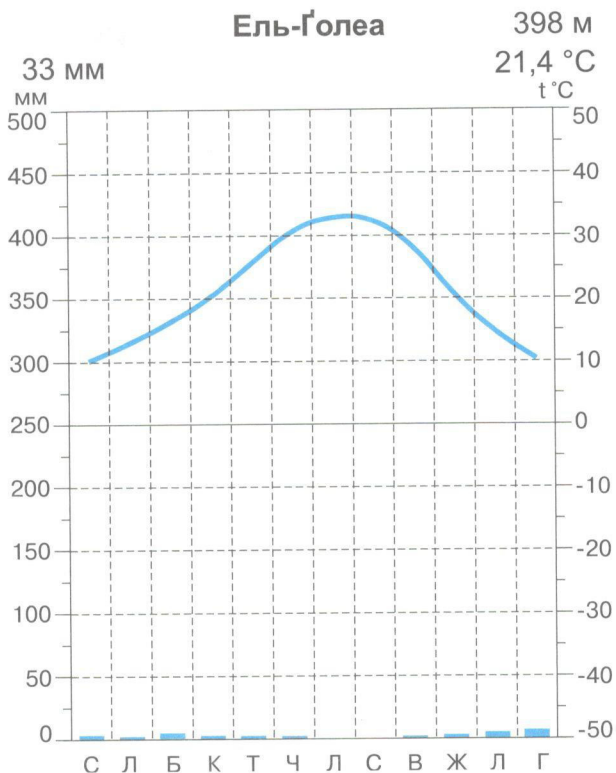


Рис. 6 Місто Ель-Голеа (Алжир)

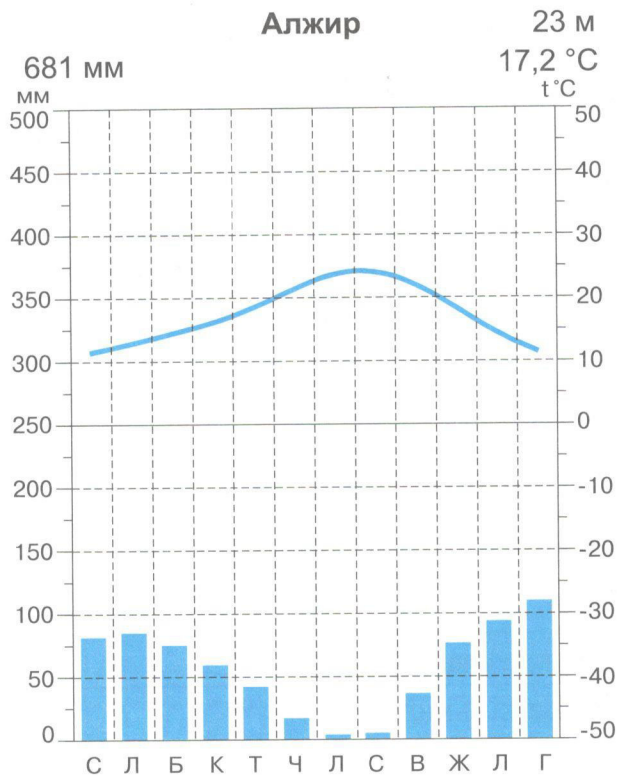
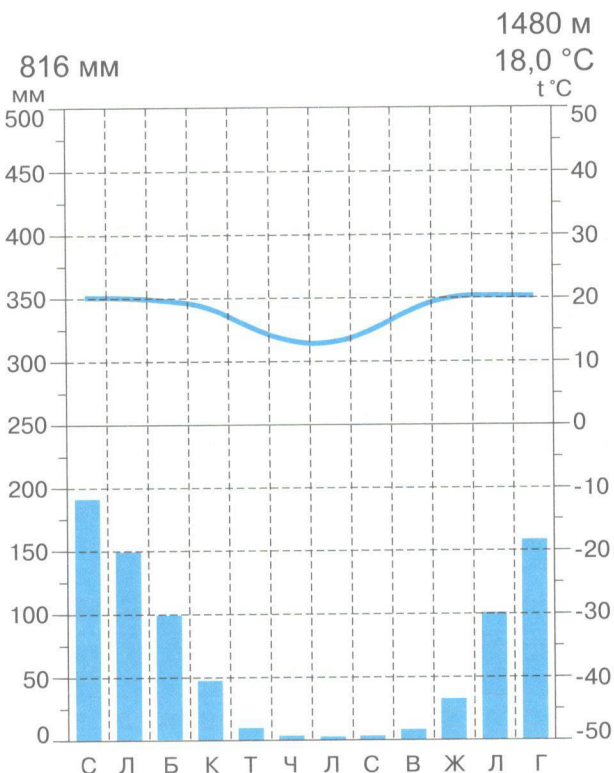


Рис 7 Місто Алжир (Алжир)

*Завдання 2. Перевір, чи правильно були визначені типи клімату у попередньому завданні.* Для цього знайди пункти спостережень на політичній карті Африки та порівняй їх з картою «Кліматичні пояси та області світу»: рис. 4 – місто Яунде (Камерун), рис. 5 – місто Нджамена (Чад), рис. 6 – місто Ель-Голеа (Алжир), рис. 7 – місто Алжир (Алжир).

*Завдання 3.* На рис. 8, 9 зображено кліматичні діаграми пунктів, що розташовані в одному типі клімату, проте в різних півкулях – місто Аддис-Абеба (Ефіопія) і місто Хараре (Зімбабве). За кліматичною картою Африки встанови, якому з міст відповідають наведені діаграми та тип клімату.

Рис. 8 Місто \_\_\_\_\_,  
тип клімату \_\_\_\_\_



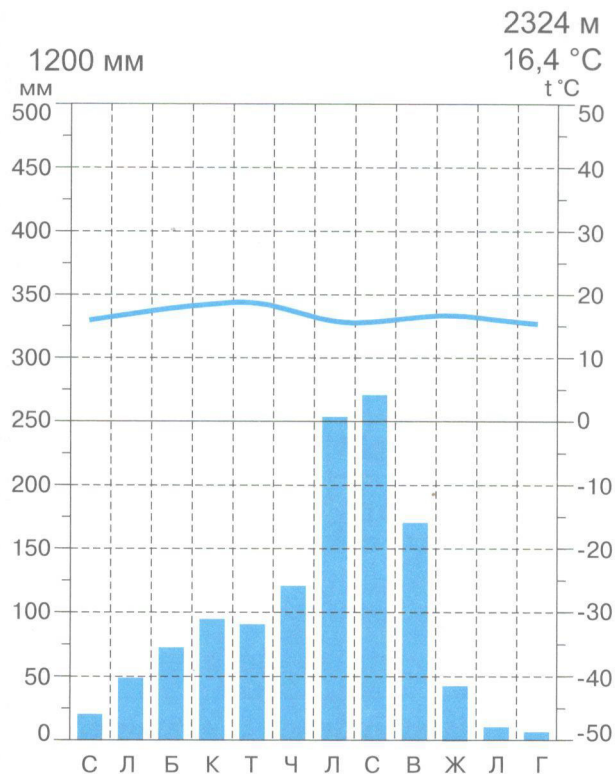


Рис. 9 Місто \_\_\_\_\_, тип клімату \_\_\_\_\_

**Висновки** (заповни пропущені і закресли зайві слова).

Кліматичні діаграми показують місячний / річний хід \_\_\_\_\_ і \_\_\_\_\_. Для того, щоб визначити тип клімату потрібно з кліматодіаграми визначити:

- 1) Середню \_\_\_\_\_ місяця \_\_\_\_\_ і \_\_\_\_\_
- 2) Річну \_\_\_\_\_ температур.
- 3) Річну кількість \_\_\_\_\_ та в які сезони вони \_\_\_\_\_.

### ПРАКТИЧНА РОБОТА № 5

## ПОЗНАЧЕННЯ НА КОНТУРНІЙ КАРТІ ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

**Мета:** вивчити розташування географічних об'єктів Південної Америки.

**Обладнання:** «Фізична карта Південної Америки», «Політична карта Південної Америки», атлас, контурна карта, олівці.

### Хід роботи

*Завдання 1. Під час вивчення материка познач на контурній карті та запам'ятай розташування географічних об'єктів.*

Тип об'єкта	Географічна номенклатура Південної Америки
миси	Гальїнас, Фроуерд, Кабу-Бранку, Паріньяс, Горн
море	Карибське
затока	Ла-Плата
острови	Вогняна Земля, Фолклендські



# ПІВДЕННА АМЕРИКА ФІЗИЧНА КАРТА



## УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Масштаб 1:35 000 000 (в 1 см 350 км)

<i>Тип об'єкта</i>	<i>Географічна номенклатура Південної Америки</i>
гори	Анди (г. Аконкагуа)
вулкани	Льюльяйльяко, Котопахі
плоскогір'я	Бразильське, Гвіанське
низовини	Амазонська, Оріноцька, Ла-Платська
річки	Амазонка, Парана, Оріноко
водоспади	Анхель, Ігуасу
озера	Маракайбо, Тітікака
пустеля	Атакама

*Завдання 2. За наведеними координатами і політичною картою визнач і запам'ятай назви столиць держав та познач їх на контурній карті.*

<i>Географічні координати</i>	<i>Місто – столиця</i>	<i>Назва держави</i>
16° пд. ш. 48° зх. д.		
34°36' пд. ш. 58° зх. д.		
33°27' пд. ш. 70°40' зх. д.		

## ПРАКТИЧНА РОБОТА № 6

### ВИЗНАЧЕННЯ ТИПІВ КЛІМАТУ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ ЗА КЛІМАТИЧНИМИ ДІАГРАМАМИ

**Мета:** вдосконалити вміння визначати типи клімату за даними кліматичних карт та діаграм.

**Обладнання:** «Кліматична карта Південної Америки», карта «Кліматичні пояси та області світу», підбірка кліматичних діаграм, атлас.

#### Хід роботи

**Пригадаймо:** 1. Які характеристики клімату можна дізнатись із кліматичної діаграми? 2. Назви пункти плану роботи з кліматичною діаграмою для визначення типу клімату. 3. За кліматичною діаграмою (рис. 10) визнач, який місяць є найтеплішим, а який найхолоднішим у місті Буенос-Айрес. Чому? 4. За якими кліматичними показниками виділяють: а) кліматичний пояс; б) кліматичну область?

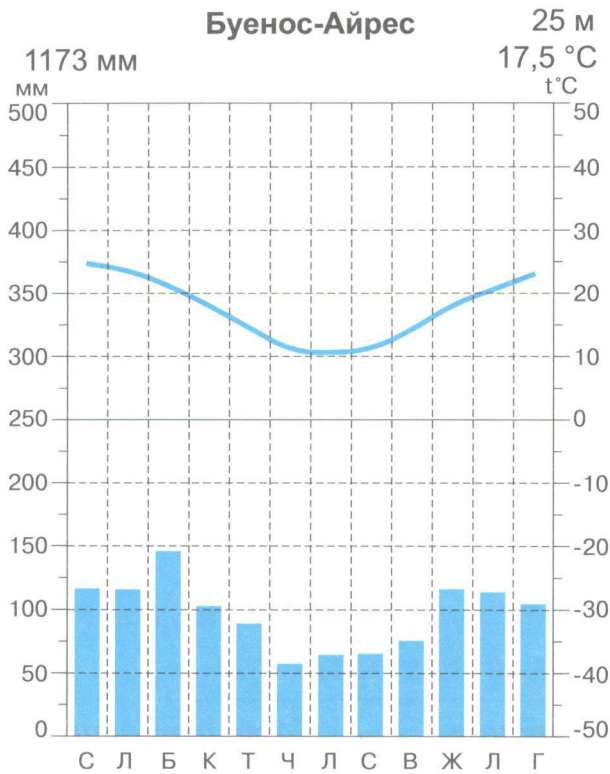


Рис. 10 Кліматична діаграма міста Буенос-Айреса

*Завдання 1.* За наведеними кліматичними діаграмами заповни таблицю і визнач типи клімату Південної Америки (як зразок наведено показники з кліматодіаграми для міста Буенос-Айреса (див. рис. 10). Для цифрових позначень кліматичних областей скористайся картою «Кліматичні пояси та області світу».

*(Завдання можна виконати за варіантами: варіант I аналізує кліматичні діаграми з непарними номерами, а варіант II – з парними. Під час обговорення і перевірки учні обмінюються результатами виконаних завдань).*

№ діаграми	<i>t</i> січня, °C	<i>t</i> липня, °C	Амплітуда <i>t</i> , °C	Річна кількість опадів, мм	Режим випадання опадів	Тип клімату – пояс і область (півкуля)
Рис. 10 м. Буенос-Айрес	25 °C	11 °C	25 – 11 = 14 °C	1173 мм	рівномірно протягом року	4–Г Субтропічний з рівномірним зволоженням (південна)
Рис. 11						
Рис. 12						
Рис. 13						
Рис. 14						
Рис. 15						
Рис. 16						

## Кліматичні діаграми

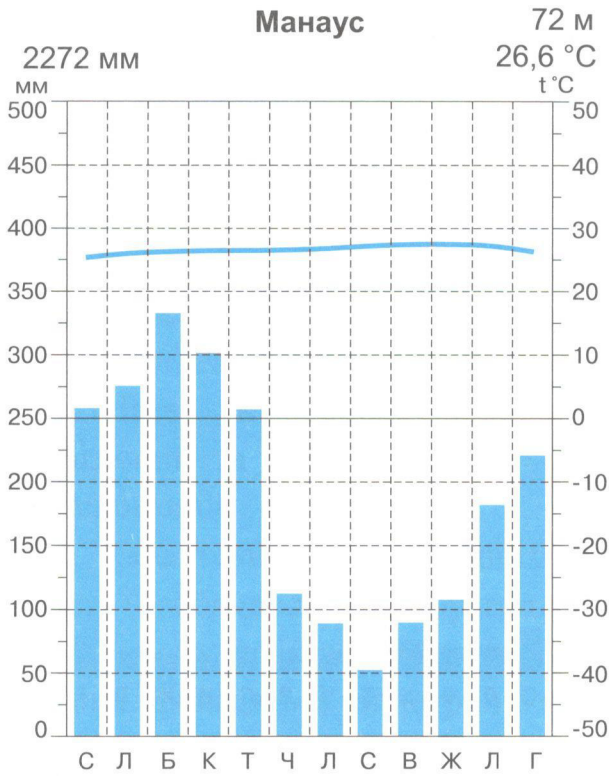


Рис. 11 Місто Манаус (Бразилія)

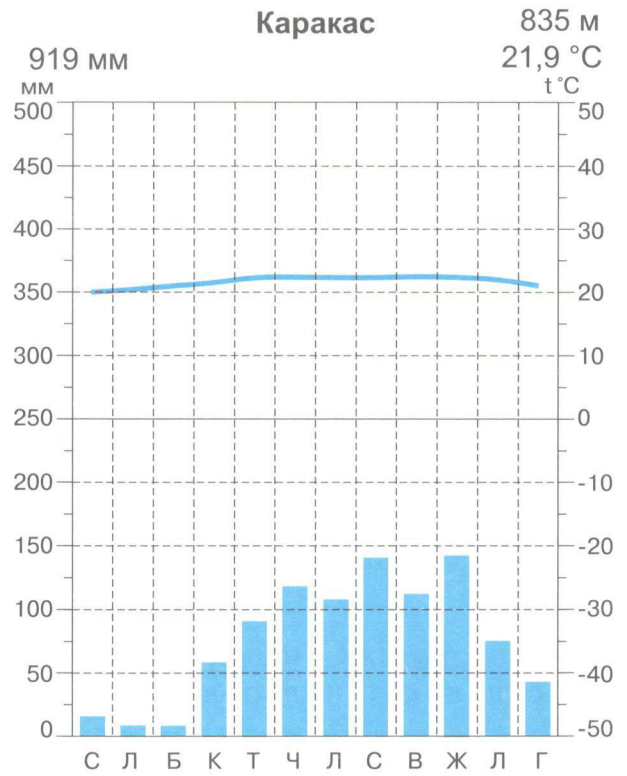


Рис. 12 Місто Каракас (Венесуела)

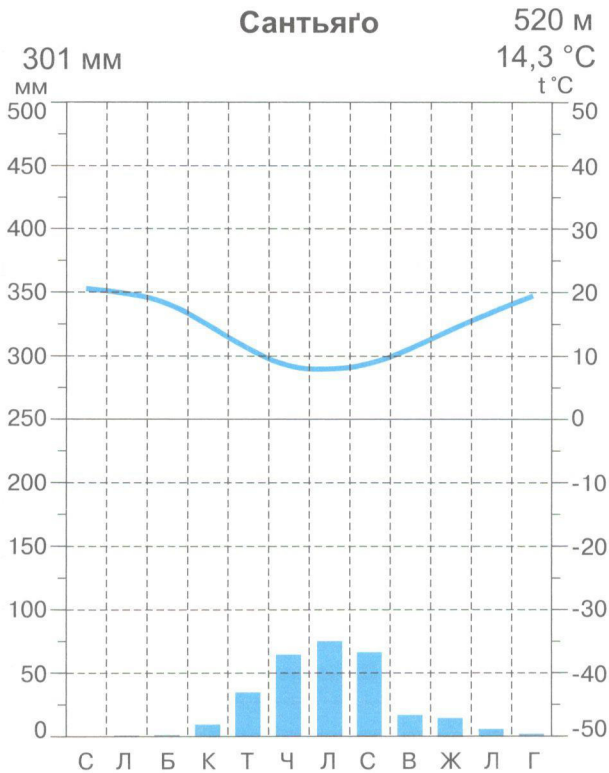


Рис. 13 Місто Сантьяго (Чилі)

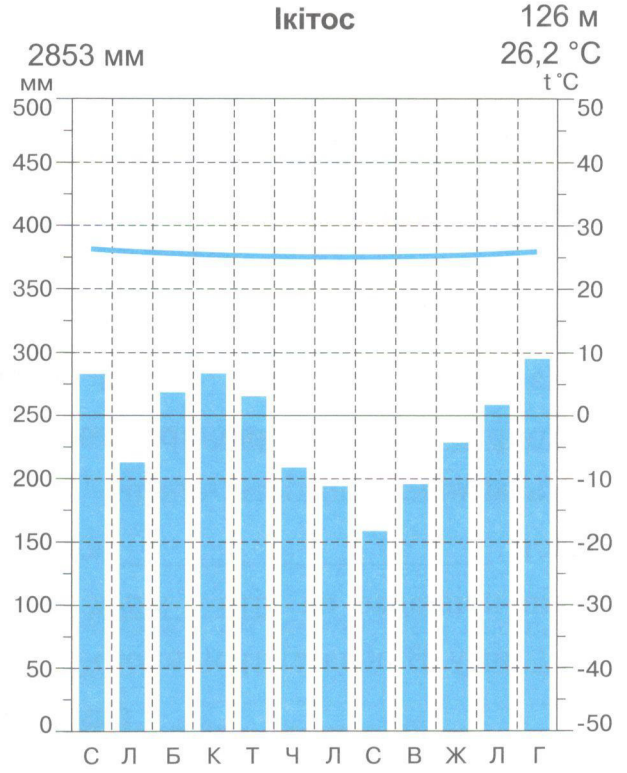


Рис. 14 Місто Ікітос (Перу)

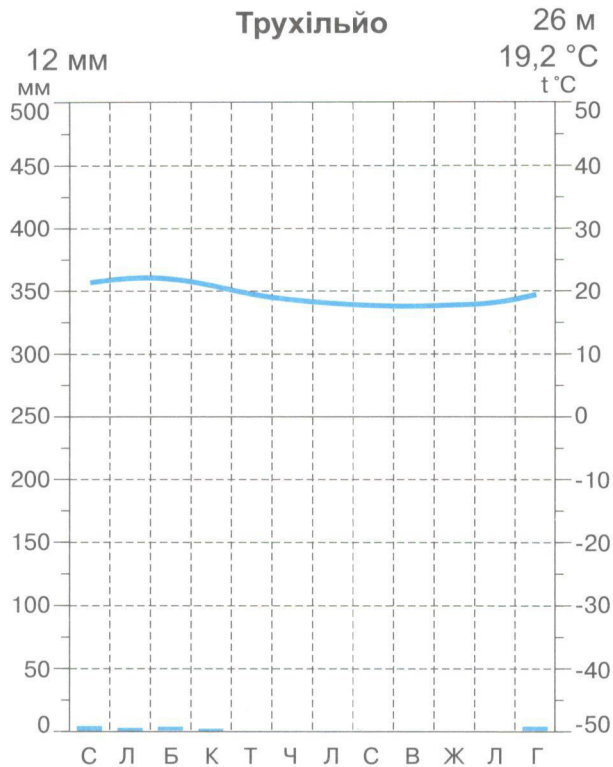


Рис. 15 Місто Трухільйо (Перу)

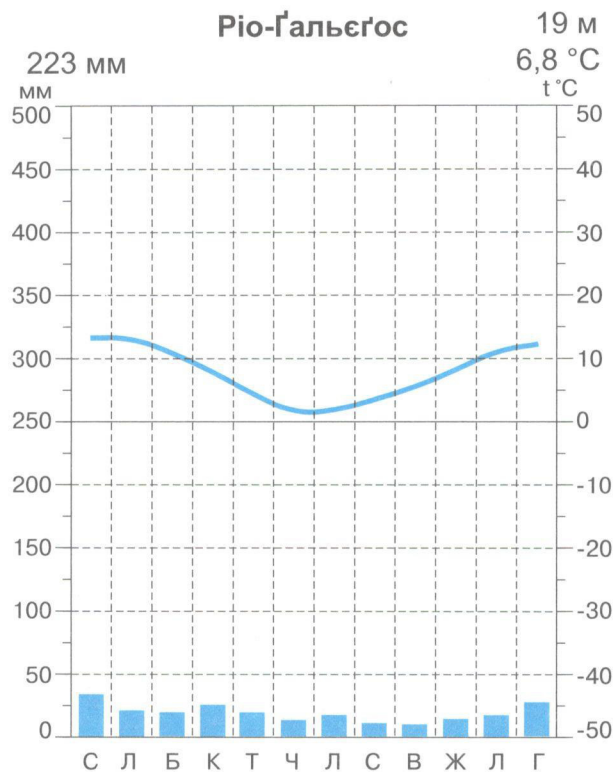


Рис. 16 Місто Ріо-Гальєгос (Аргентина)

**Висновки** *(заповни пропущені і закресли зайві слова).*

У межах Південної Америки виділяють п'ять / чотири типи клімату, які відрізняються річним ходом \_\_\_\_\_, кількістю і режимом випадання \_\_\_\_\_.

Найвищі температури спостерігаються у \_\_\_\_\_ типі клімату, найнижчі зимові температури – в \_\_\_\_\_ місяці у \_\_\_\_\_ типі клімату, який є найхолоднішим кліматом Південної Америки.

Найбільша кількість опадів випадає в \_\_\_\_\_ типі клімату рівномірно / нерівномірно протягом року.

Найменша кількість опадів випадає в \_\_\_\_\_ поясі області \_\_\_\_\_ клімату. В субекваторіальному поясі максимум опадів припадає на літо / зиму, в субтропічному середземноморському – на літо / зиму. В області тропічного \_\_\_\_\_, субтропічного \_\_\_\_\_, помірною \_\_\_\_\_ клімату рівномірний режим випадання опадів.

## ДОСЛІДЖЕННЯ

### ПРИРОДНІ УНІКУМИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Підготуй розповідь-презентацію про один із унікальних природних об'єктів Південної Америки. Це можуть бути як окремі компоненти природи – водоспади, вулкани, річки, живі організми-ендеміки, так і унікальні ландшафти в цілому – природні парки.

Важливим джерелом інформації про них є офіційний сайт ЮНЕСКО, де подана характеристика об'єктів із переліку Всесвітньої спадщини (<http://whc.unesco.org/en/statesparties>). При проведенні дослідження скористайся планом:

1. Назва унікального природного об'єкта і його географічне положення на фізичній та політичній карті світу (географічні координати, в якій країні розташований).

2. Характеристика природних умов, які сприяли формуванню природного об'єкта (особливості рельєфу, тип клімату, природна зона).

3. У чому полягає унікальність даного об'єкта природи? Які заходи з його охорони проводяться чи потрібно організувати?

**Цікаво, що...** До об'єктів із переліку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО занесений комплекс резерватів Центральної Амазонії на території Бразилії загальною площею 6 млн га. Це цілі архіпелаги річкових островів, вологі ліси, прісноводні екосистеми з найбільшою у світі популяцією електричного вугра, серед рідкісних і зникаючих видів – амазонський ламантин, чорний кайман, два види річкових дельфінів, а також риба – гігантська арапаїма.

## ПРАКТИЧНА РОБОТА № 7

### ПОЗНАЧЕННЯ НА КОНТУРНІЙ КАРТІ ОСНОВНИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ АВСТРАЛІЇ

**Мета:** вивчити розташування географічних об'єктів Австралії.

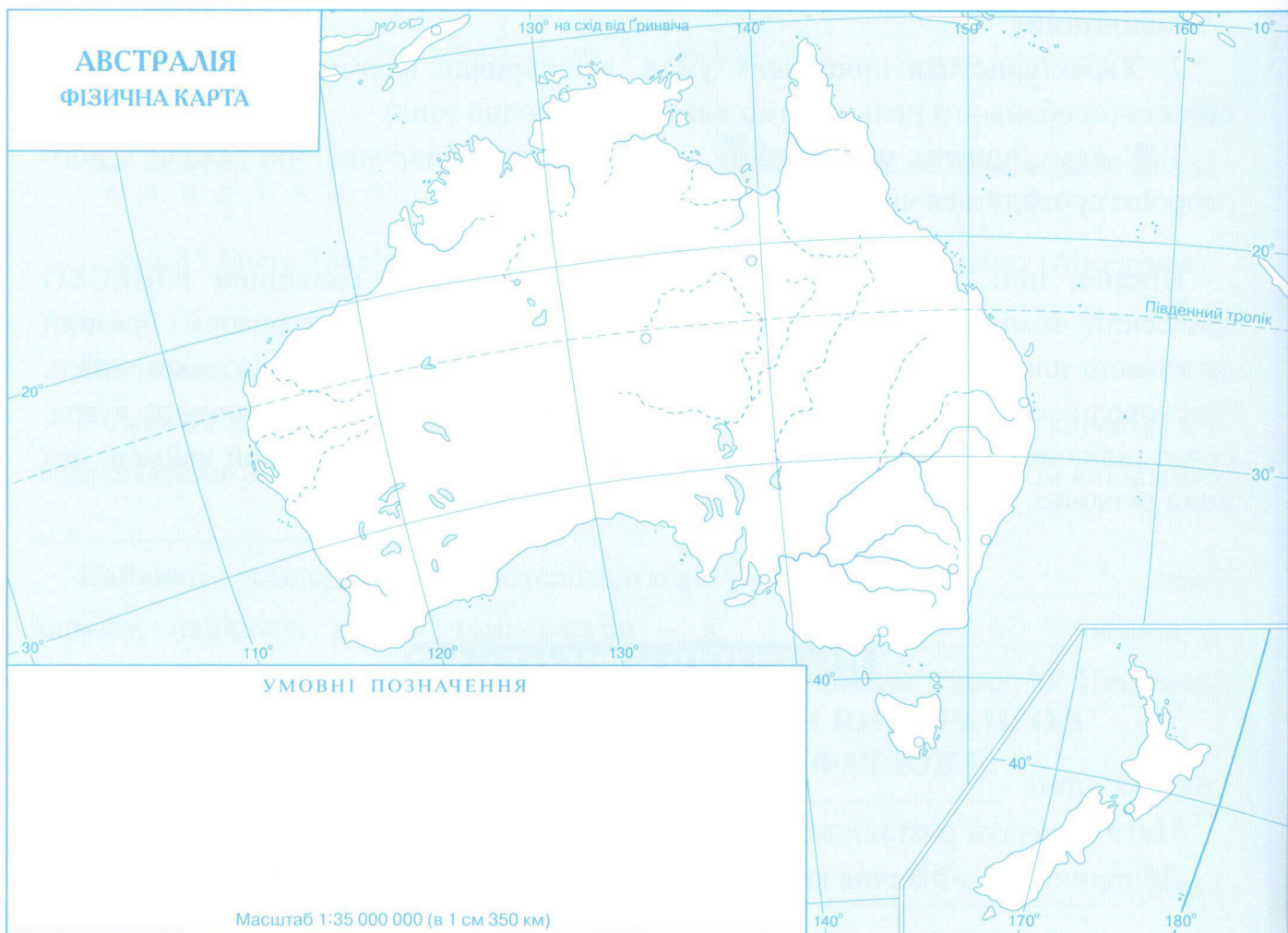
**Обладнання:** «Фізична карта Австралії», атлас, контурна карта, олівці.

#### Хід роботи

*Завдання 1. Під час вивчення материка познач на контурній карті та запам'ятай розташування географічних об'єктів.*

Тип об'єкта	Географічна номенклатура Австралії
миси	Йорк, Південно-Східний, Стіп-Пойнт, Байрон
моря	Коралове, Тасманове

затоки	Карпентарія, Велика Австралійська
острови	Тасманія, Великий Бар'єрний риф
півострів	Кейп-Йорк
гори	Великий Вододільний хребет (г. Косцюшко)
плоскогір'я	Західноавстралійське
низовина	Центральна
річки	Муррей, Дарлінг
озеро	Ейр
пустелі	Велика Піщана пустеля, Велика пустеля Вікторія
держави	Австралійський Союз (столиця – м. Канберра)



**Цікаво, що...** На початку ХХ століття виникла суперечка між двома найбільшими містами – Сіднеєм і Мельбурном за право бути столицею Австралійського Союзу. Для того, щоб дійти компромісу й було вирішено збудувати нове місто посередині між ними. Так виникла сучасна столиця Австралії – місто Канберра, назва якої з мови аборигенів перекладається як «місце зустрічі».

## ПРАКТИЧНА РОБОТА № 8

### ПОЗНАЧЕННЯ НА КОНТУРНІЙ КАРТІ ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ АНТАРКТИДИ

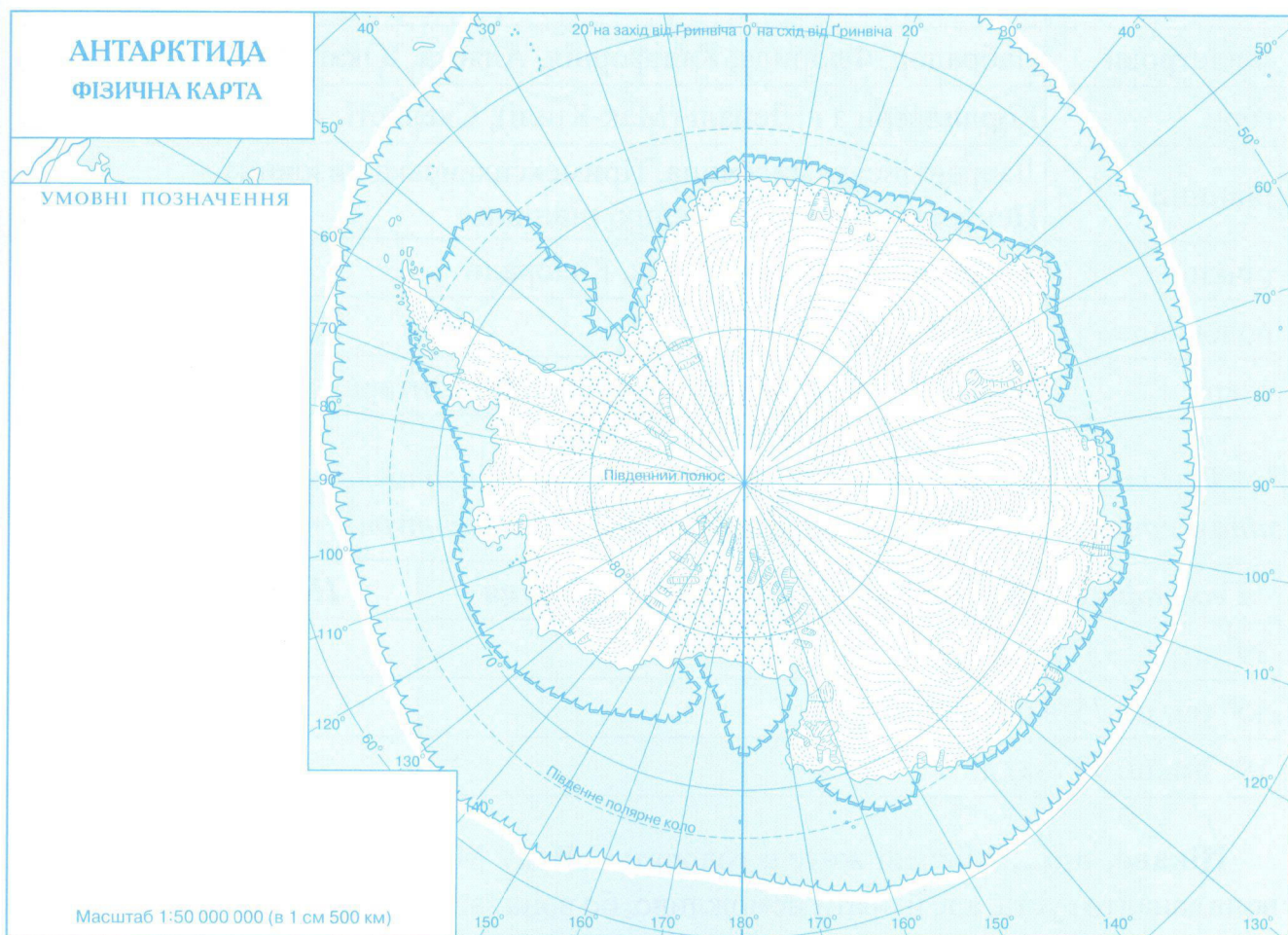
**Мета:** вивчити розташування географічних об'єктів Антарктиди.

**Обладнання:** «Фізична карта Антарктиди», атлас, контурна карта, олівці.

#### Хід роботи

*Завдання 1. Під час вивчення материка познач на контурній карті та запам'ятай розташування географічних об'єктів.*

<i>Тип об'єкта</i>	<i>Географічна номенклатура Антарктиди</i>
моря	Ведделла, Росса
півострів	Антарктичний
гори	Трансантарктичні
вулкан	Еребус





## ПРАКТИЧНА РОБОТА № 9

### ПОЗНАЧЕННЯ НА КОНТУРНІЙ КАРТІ ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

**Мета:** вивчити розташування географічних об'єктів Північної Америки.

**Обладнання:** «Фізична карта Північної Америки», «Політична карта Північної Америки», «Північна Америка. Інтерактивна карта», атлас, контурна карта, олівці.

#### Хід роботи

*Завдання 1. Під час вивчення материка познач на контурній карті та запам'ятай розташування географічних об'єктів.*

<i>Тип об'єкта</i>	<i>Географічна номенклатура Північної Америки</i>
миси	Мерчисон, Мар'ято, Принца Уельського, Сент-Чарлз
затоки	Гудзонова, Мексиканська, Каліфорнійська, Аляска
острови	Гренландія, Ньюфаундленд, Великі Антильські (Куба, Гаїті, Ямайка), Канадський Арктичний архіпелаг
півострови	Лабрадор, Флорида, Каліфорнія, Аляска, Юкатан
гори	Кордильєри з г. Деналі (Мак-Кінлі), Скелясті, Аппалачі
рівнини	Лаврентійська височина, Примексиканська низовина, Центральні рівнини, Великі рівнини
річки	Міссісіпі, Маккензі, Юкон, Колорадо
водоспад	Ніагарський
озера	Великі (Верхнє, Мічиган, Гурон, Ері, Онтаріо), Велике Солоне

*Завдання 2. За наведеними координатами і політичною картою визнач і запам'ятай назви столиць держав та познач їх на контурній карті.*

<i>Географічні координати</i>	<i>Місто – столиця</i>	<i>Назва держави</i>
39° пн. ш. 77° зх. д.		
45° пн. ш. 75°41' зх. д.		
19° пн. ш. 99° зх. д.		

**Цікаво, що...** Місцеві жителі говорять: «Воду Міссісіпі пити неможливо, бо вона занадто густа, але й орати неможливо, бо вона занадто рідка». В чому причина таких висловлювань і до яких особливостей гирла річки це призводить?

**ПІВНІЧНА АМЕРИКА  
ФІЗИЧНА КАРТА**



**УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ**

Масштаб 1:40 000 000 (в 1 см 400 км)

## ДОСЛІДЖЕННЯ

### РОЗРОБКА ТА ОБГРУНТУВАННЯ МАРШРУТУ, ЩО ПРОХОДИТЬ ЧЕРЕЗ ОБ'ЄКТИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ, ЗАНЕСЕНІ ДО СПИСКУ ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО

На контурній карті Північної Америки проклади маршрут, який проходить по одній з країн Північної Америки через об'єкти, занесені до Списку природної спадщини ЮНЕСКО. Для цього можна скористатися інтерактивною картою та іншими матеріалами сайту ЮНЕСКО (<http://whc.unesco.org/en/statesparties>), а також підручником, атласом, навчальним електронним посібником, енциклопедіями та іншими джерелами географічної інформації.

При прокладанні маршруту за допомогою комплексної карти Північної Америки визнач вид транспорту і місто, якого потрібно дістатися, щоб зручно було відвідати обрані об'єкти. Уяви, що тобі запропонували провести екскурсію за складеним маршрутом. Склади нотатки гіда по обраних об'єктах із Списку природної спадщини ЮНЕСКО.

Варіанти завдань:

Варіант I – Природні об'єкти Канади;

Варіант II – Природні об'єкти США;

Варіант III – Природні об'єкти Мексики.

#### Цікаво, що ...

У Єллоустоунському національному парку зосереджена найбільша кількість гейзерів – більше 300, або приблизно 2/3 від їх загальної кількості у світі. У найбільшому (глибиною до 1,5 км) каньйоні планети – Великому Каньйоні – оголюються геологічні шари, що відображають останні 2 млрд років історії Землі.

До біосферного заповідника «Маріпоса-Монарка» («Метелик Монарх», Мексика) щоосені з просторів Північної Америки злітаються сотні мільйонів метеликів, які фарбують ліс у помаранчевий колір, а гілки дерев провисають під їхньою вагою. Навесні метелики починають восьмимісячну міграцію в східну Канаду, а потім знову повертаються до Мексики. За цей час встигає змінитися чотири покоління комах. Яким чином вони знаходять шлях до місць зимівлі залишається загадкою.

# ПІВНІЧНА АМЕРИКА ФІЗИЧНА КАРТА



Масштаб 1:40 000 000 (в 1 см 400 км)

ПОЗНАЧЕННЯ НА КОНТУРНІЙ КАРТІ  
ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ЄВРАЗІЇ

**Мета:** вивчити розташування географічних об'єктів Євразії.

**Обладнання:** «Фізична карта Євразії», «Політична карта Євразії», атлас, контурна карта, олівці.

Хід роботи

*Завдання 1. Під час вивчення материка познач на контурних картах та запам'ятай розташування географічних об'єктів.* Назви держав та їхніх столиць познач на політичній контурній карті, а іншу географічну номенклатуру – на фізичній.

<i>Тип об'єкта</i>	<i>Географічна номенклатура Євразії</i>
миси	Рока, Дежньова, Челюскін, Піай
моря	Північне, Балтійське, Середземне, Чорне, Азовське, Баренцове, Східносибірське, Жовте, Японське (Східне), Берингове, Південнокитайське, Аравійське
затоки	Біскайська, Бенгальська, Перська
протоки	Дарданелли, Босфор, Ла-Манш, Гібралтарська, Берингова
острови	Великобританія, Ірландія, Шпіцберген, Нова Земля, Сахалін, Японські, Великі Зондські (Калімантан, Суматра, Ява), Філіппінські
півострови	Скандинавський, Піренейський, Апеннінський, Балканський, Кримський, Таймир, Чукотський, Камчатка, Корея, Індокитай, Малакка, Індостан, Аравійський
гори	Альпи, Піренеї, Апенніни, Карпати, Скандинавські, Уральські, Кавказ, Тянь-Шань, Гімалаї (г. Джомолунгма)
вулкани	Гекла, Везувій, Ключевська Сопка, Фудзіяма
рівнини	Східноєвропейська, Західносибірська, Велика Китайська
низовини	Прикаспійська, Індо-Гангська, Месопотамська
плато	Середньосибірське, Декан
нагір'я	Тибет, Іранське
пустелі	Каракуми, Гобі, Руб-ель-Халі
річки	Рейн, Дунай, Дніпро, Волга, Об, Єнісей, Лена, Амур, Хуанхе, Янцзи, Меконг, Ганг, Інд, Євфрат, Тигр
озера	Каспійське море, Женевське, Ладозьке, Байкал, Мертве море
держави та їхні столиці	Україна, Німеччина, Франція, Велика Британія, Італія, Китай, Індія, Японія, Росія

# ЄВРАЗІЯ

## ПОЛІТИЧНА КАРТА



### УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Масштаб 1:55 000 000 (в 1 см 550 км)

**ЄВРАЗИЯ**  
**ФІЗИЧНА КАРТА**



**УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ**

Масштаб 1:40 000 000 (в 1 см 400 км)





## ВИЗНАЧЕННЯ ТИПІВ КЛІМАТУ В МЕЖАХ ПОМІРНОГО КЛІМАТИЧНОГО ПОЯСУ ЄВРАЗІЇ ЗА КЛІМАТИЧНИМИ ДІАГРАМАМИ

**Мета:** встановити типи клімату помірною поясу Євразії за даними кліматичних карт та діаграм. З'ясувати причини відмінностей кліматичних умов у межах одного кліматичного поясу.

**Обладнання:** карта «Кліматичні пояси та області світу», «Кліматична карта Євразії», атлас, підбірка кліматичних діаграм, контурна карта, олівці.

### Хід роботи

**Пригадаймо:** 1. Який зональний тип повітряних мас переважає у помірному кліматичному поясі? В якому напрямку вони переміщуються? 2. Як змінюються властивості морських повітряних мас, коли вони просуваються вглиб континенту? 3. У яку пору року і в яку частину Євразії приходить тихоокеанський мусон? Чому? 4. Які кліматичні області виділяють у помірному поясі Євразії в напрямку із заходу на схід?

**Завдання 1.** Використовуючи карту «Кліматичні пояси та області світу», нанеси межі помірною кліматичного поясу та його областей на контурну карту. Познач міста, в яких розташовані наведені на рис. 17-20 станції спостережень за погодою: Лондон, Київ, Іркутськ, Владивосток.

**Завдання 2.** За кліматичною картою Євразії з'ясуй кліматичні особливості типів клімату в межах помірною поясу. Розпізнай, яким із позначених в завданні № 1 міст відповідають кліматодіаграми на рис. 17-20 та підпиши їх. Для цього зістав середню температуру січня, липня, загальну кількість опадів за кліматичною картою і кліматичною діаграмою.

**Завдання 3.** Розрахуй за кліматичними діаграмами амплітуду (А) і випиши річну кількість опадів (R). Отримані дані спочатку занеси до таблиці, потім підпиши біля міста на контурній карті із виконаним завданням 1.

Показники	Станції спостережень за погодою (із заходу на схід)			
	Рис. ____ Лондон	Рис. ____ Київ	Рис. ____ Іркутськ	Рис. ____ Владивосток
1. Температура повітря, °С:				
а) січня				
б) липня				
2. Амплітуда температур, °С (А)				
3. Опади:				
а) річна кількість опадів, мм (R)				
б) у які сезони випадають				
<b>Кліматичні області помірною поясу</b>				

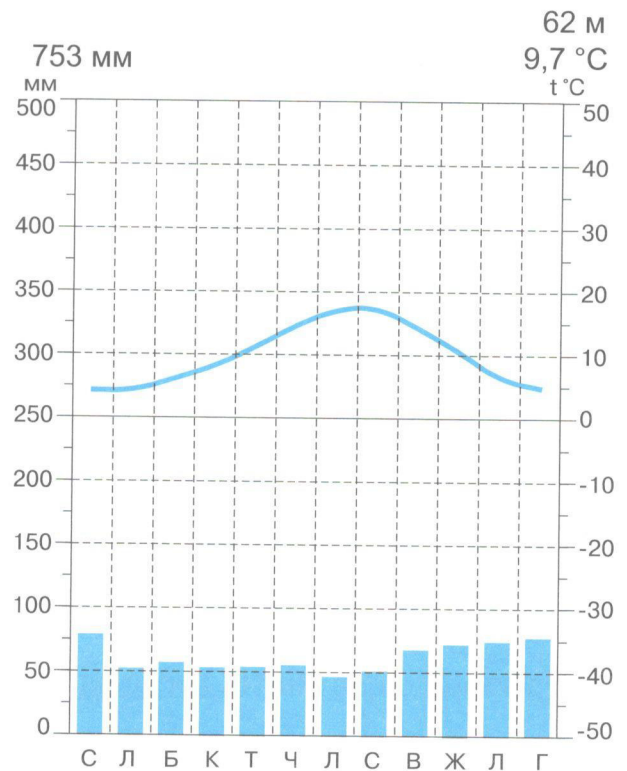
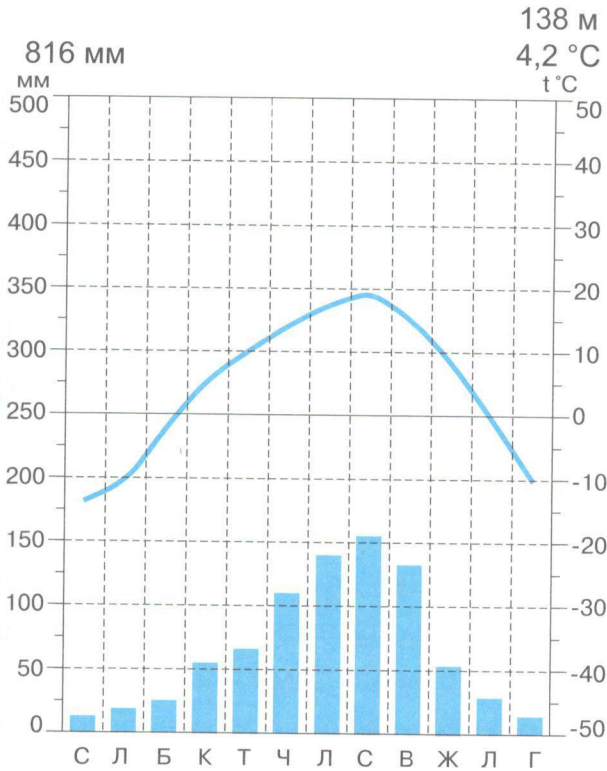


Рис. 17 Місто \_\_\_\_\_,  
кліматична область – \_\_\_\_\_

Рис. 18 Місто \_\_\_\_\_,  
кліматична область – \_\_\_\_\_

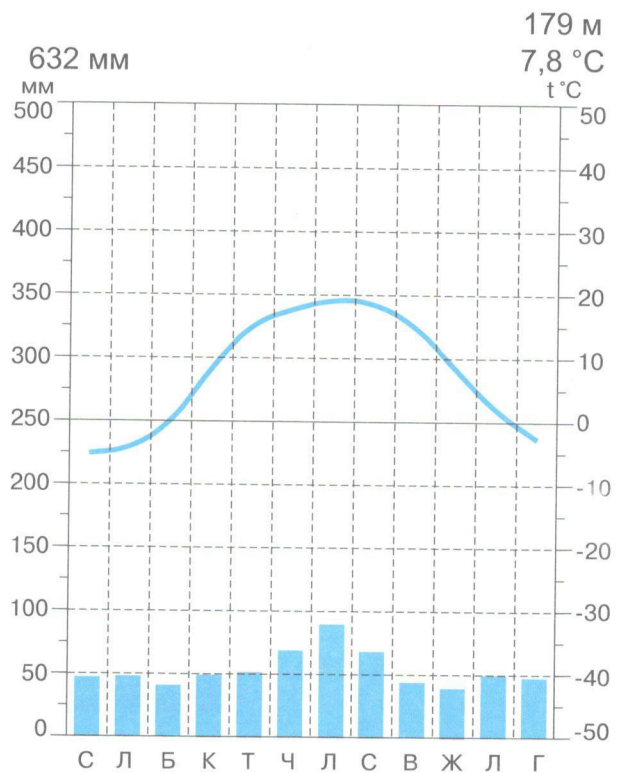
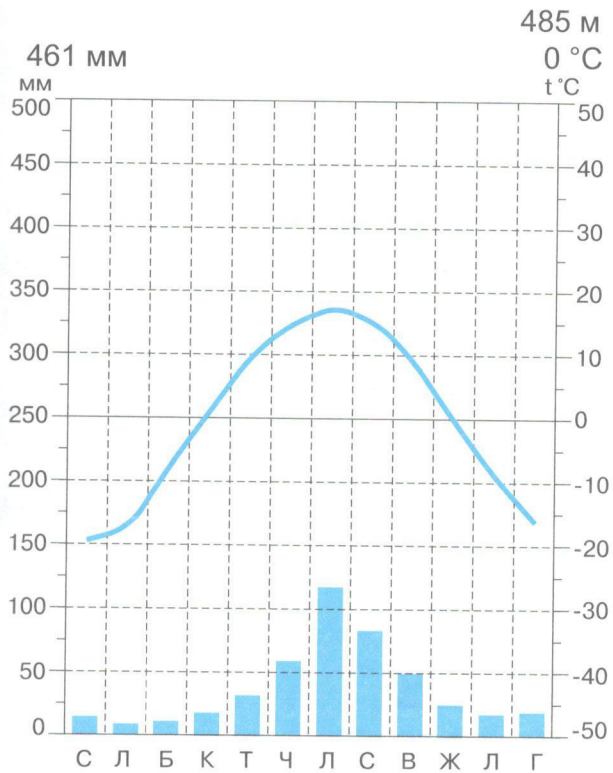


Рис. 19 Місто \_\_\_\_\_,  
кліматична область – \_\_\_\_\_

Рис. 20 Місто \_\_\_\_\_,  
кліматична область – \_\_\_\_\_

**ЄВРАЗІЯ**

**КЛІМАТИЧНІ  
ПОЯСИ ТА ОБЛАСТІ**



**УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ**

Масштаб 1:55 000 000 (в 1 см 550 км)

**Висновки** (*заповни пропущені і закресли зайві слова*).

У межах **помірного** кліматичного поясу виділяють три / чотири кліматичні області. Основною причиною відмінностей клімату є зменшення / збільшення впливу Атлантичного / Тихого океану із заходу на схід при переважанні західного / східного переносу повітряних мас.

Найбільша / найменша річна амплітуда температур і найбільша / найменша кількість опадів характерна для області **морського помірного** клімату. Там тепла / холодна, суха / волога, зима, прохолодне / тепле літо, опади випадають протягом року / переважно влітку.

В областях з **помірно континентальним** кліматом зима тепла / прохолодна, літо прохолодне / тепле, опади переважно влітку / взимку.

Для **континентального** типу клімату характерна найбільша / найменша річна амплітуда температур і найбільша / найменша кількість опадів, велика вологість / сухість повітря, дуже жарке / холодне літо.

**Мусонний** клімат характеризується сухим / вологим літнім періодом та сухою / вологою, не дуже / дуже холодною зимою.

## ДОСЛІДЖЕННЯ

### ЗДІЙСНЕННЯ УЯВНОЇ ПОДОРОЖІ УЗДОВЖ 50-Ї ПАРАЛЕЛІ: СКЛАДАННЯ КАРТИ МАРШРУТУ З ПОЗНАЧЕННЯМ КРАЇН, ПРИРОДНИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ

За картами атласу здійсни уявну подорож материком Євразія уздовж 50-ї паралелі – визнач країни, міста, великі форми рельєфу та природні зони, які 50-та паралель перетинає. Склади нотатки мандрівника, які відобразять найяскравіші об'єкти уявної подорожі, проілюструй їх малюнками та фотографіями.

**Цікаво, що ...** Найбільшим містом, що розташоване точно на 50-й паралелі є місто Харків, де навіть спорудили пам'ятний знак на відзначення цього.

На перетині 50-ї паралелі і меридіану 80° сх. д. знаходиться географічний центр Євразії (визнач, в якій країні він розташований).

## ПРАКТИЧНА РОБОТА № 12

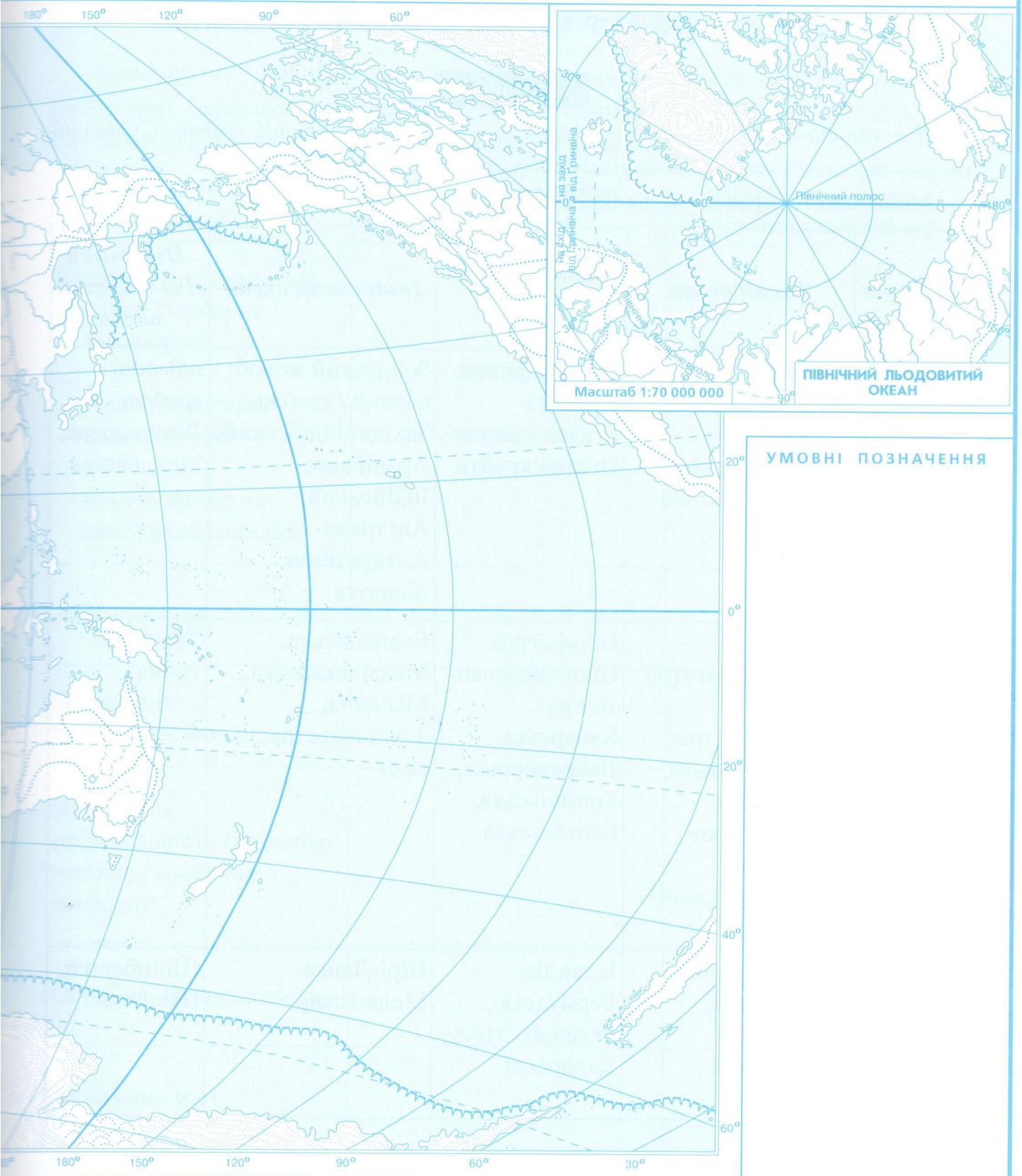
### ПОЗНАЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ТЕЧІЙ ОКЕАНІВ НА КОНТУРНІЙ КАРТІ

**Мета:** навчитися позначати на контурній карті розташування географічних об'єктів океанів та запам'ятати їхнє розташування.

# СВІТОВИЙ ОКЕАН



УМОВНІ



ПОЗНАЧЕННЯ

**Обладнання:** карта «Світовий океан», «Фізична карта світу» атлас, «Океани. Інтерактивна карта», контурна карта, олівці.

### Хід роботи

Під час вивчення кожного з океанів познач їх на контурній карті «Світовий океан» та запам'ятай розташування географічних об'єктів.

Межі океанів проведи пунктирною лінією.

<i>Об'єкти</i>	<i>Тихий океан</i>	<i>Атлантичний океан</i>	<i>Індійський океан</i>	<i>Північний Льодовитий океан</i>
<i>рельєф</i>	Східнотихоокеанське підняття, улоговини: Північно-Західна, Північно-Східна	Північноатлантичний і Південноатлантичний хребти	Зондський жолоб; підводні хребти: Західноіндійський, Аравійсько-Індійський; Австрало-Антарктичне підняття	підводні хребти: Ломоносова, Менделєєва
<i>течії</i>	Північна та Південна Пасатна, Куросіо, Західних Вітрів, Каліфорнійська, Перуанська, Північнотихоокеанська, Східноавстралійська	Гольфстрім, Північноатлантична, Канарська, Лабрадорська, Бразильська, Бенгельська	Сомалійська, Мадагаскарська, Мусонна, Західноавстралійська	Трансарктична
<i>острови</i>	Нова Зеландія, Нова Гвінея, Гавайські, Соломонові, Тонга	Ісландія, Бермудські, Зеленого Мису, Канарські	Шрі-Ланка, Мадагаскар	Шпіцберген, Врангеля

## ДОСЛІДЖЕННЯ

### ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ

Завдання 1. Використовуючи ключові слова та джерела географічної інформації, охарактеризуй основні види негативного впливу на навколишнє середовище та запропонуй шляхи зменшення цього впливу.

<i>Види господарської діяльності</i>	<i>Вплив на природні комплекси</i>	<i>Шляхи зменшення негативного впливу</i>
Сільське господарство: - випас худоби на пасовищах  - підсічно-вогневе землеробство  - землеробство на зрошуваних землях		
Лісозаготівля		
Полювання і браконьєрство		
Видобувна промисловість (розробка родовищ корисних копалин)		
Обробна промисловість		
Зростання міст		

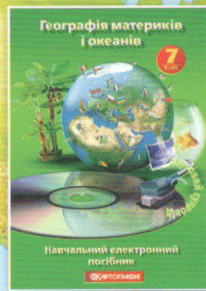
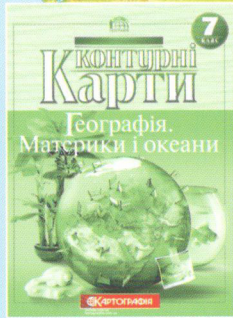
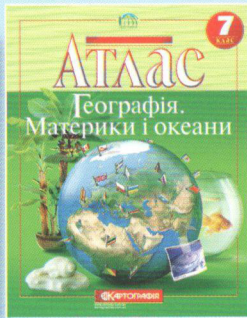
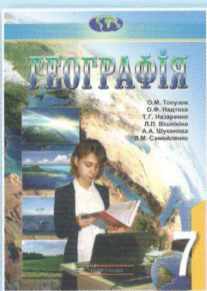
**Ключові слова:** забруднення повітря; забруднення води; опустелювання; скорочення площі лісів і степів; забруднення ґрунтів; засолення ґрунтів; рекультивация (відновлення) земель; ерозія ґрунтів; втрата родючості ґрунтів; знищення природної рослинності; зникнення диких тварин; утворення кар'єрів;





## ЗМІСТ

<b>Практична робота № 1.</b> Аналіз тектонічної та фізичної карт світу: виявлення зв'язків між тектонічною будовою і формами рельєфу	4
<b>Дослідження.</b> Взаємодія Світового океану, атмосфери та суходолу, її наслідки	7
<b>Практична робота № 2.</b> Визначення географічних координат крайніх точок Африки та протяжності материка з півночі на південь та із заходу на схід	7
<b>Практична робота № 3.</b> Позначення на контурній карті основних географічних об'єктів Африки	9
<b>Практична робота № 4.</b> Визначення типів клімату Африки за кліматичними діаграмами	11
<b>Практична робота № 5.</b> Позначення на контурній карті географічних об'єктів Південної Америки	15
<b>Практична робота № 6.</b> Визначення типів клімату Південної Америки за кліматичними діаграмами	17
<b>Дослідження.</b> Природні унікальні Південної Америки	21
<b>Практична робота № 7.</b> Позначення на контурній карті основних географічних об'єктів Австралії	21
<b>Практична робота № 8.</b> Позначення на контурній карті географічних об'єктів Антарктиди	23
<b>Практична робота № 9.</b> Позначення на контурній карті географічних об'єктів Північної Америки	24
<b>Дослідження.</b> Розробка та обґрунтування маршруту, що проходить через об'єкти Північної Америки, занесені до Списку природної спадщини ЮНЕСКО	26
<b>Практична робота № 10.</b> Позначення на контурній карті географічних об'єктів Євразії	28
<b>Практична робота № 11.</b> Визначення типів клімату у межах помірного кліматичного поясу Євразії за кліматичними діаграмами	32
<b>Дослідження.</b> Здійснення уявної подорожі уздовж 50-ї паралелі: складання карти маршруту з позначенням країн, природних об'єктів та природних комплексів	35
<b>Практична робота № 12.</b> Позначення географічних об'єктів та течій океанів на контурній карті	35
<b>Дослідження.</b> Шляхи розв'язування екологічних проблем	39



### Навчально-методичний комплект з географії для 7 класу

Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісією з географії науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ІМЗО №2.1/12-Г-90 від 30.11.2015)

Зошит для практичних робіт відповідає санітарному законодавству України (висновок №05.03.02-04/25830 від 16.06.2015)

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ, ГЕОДЕЗІЇ, КАРТОГРАФІЇ ТА КАДАСТРУ  
ДЕРЖАВНЕ НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО "КАРТОГРАФІЯ"

вул. Попудренка, 54, м. Київ-94, 02094  
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи  
ДК № 398 від. 03.04.2001

Редактори: В.І. Остроух, В.В. Радченко  
Технічний редактор С.М. Полторако  
Дизайн обкладинки А.І. Ільченко

Формат 62x87/8  
Умовн. друк. арк. 5,0  
Зам. № 03472

Видруковано **PS PRINTSTORE GROUP**  
вул. Данила Щербаківського, 4, м. Київ, 03190

© О.М. Топузов, Т.Г. Назаренко, О.Ф. Надтока, Л.П. Вішнікіна, А.А. Шуканова, В.М. Самоїленко, 2011, 2015  
© ДНВП "Картографія", 2011, 2013 – 2018

**КАРТОГРАФІЯ**

ISBN 978-966-946-021-9



9 789669 460219 >